

МОВНО-ПРОФЕСІЙНА МОДЕЛЬ ОСВІТИ В ЕКОНОМІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

Лариса Козловська

кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри української мови та літератури ДВНЗ
«Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана»

У статті представлена апробована в неспеціальному вищому навчальному закладі мовна модель професійної освіти. Схарактеризовані зміст та навчальні завдання кожної мовної дисципліни, визначено їх місце в освітній парадигмі економічного університету.

Ключові слова: мовне моделювання фахової освіти, професійно орієнтовано навчання, парадигма університетської освіти.

The article deals with the description of the concept of teaching languages at professionally oriented higher educational establishments. The author outlines the curriculum, specifies the aims and objectives of linguistic disciplines in the paradigm of an academic process at an economic university.

Key words: linguistic modelling, professionally oriented education, paradigm of academic process.

Актуальність. Комунікативний простір сучасного вищого навчального закладу, зокрема економічного університету, активно реалізує вектор особистісно орієнтованого навчання, за якого студент стає метою педагогічного дискурсу, а не його засобом [7]. Беззаперечно, що мова як чинник самоідентифікації, націоідентифікації та засіб самовираження мовної особистості майбутнього фахівця належить до дієвих педагогічних інструментів формування його професійної компетентності. Аналізуючи лінгвальний аспект підготовки студента непрофільного ВНЗ, варто говорити про вдосконалення вже набутих навичок словесного та несловесного спілкування на попередніх етапах вивчення мови. Удосконалюючи знання студентів рідної мови, потрібно вважати пріоритетом формування їх мовної та культурної компетенції як частини освітньої компетентності, сприяння особистісному і професійному зростанню студентів, виховання національно свідомого патріота.

Зважаючи на актуальність зміни змісту освітньої парадигми з передавання знань на навчання, засноване на компетенціях, на навчання, орієнтоване на власне процес, можна стверджувати, що компетентнісна модель спеціаліста повинна мати два основні складники: спеціальний (професійний) та мовний [1, с.190].

У Київському національному економічному університеті протягом останніх років сформована модель рідномовної освіти студентів, яка об'єднує дисципліни різних структурних рівнів підготовки, а саме: українську словесність, українську мову за професійним спрямуванням, ділову українську мову (нормативні); культуру наукової мови, мовну культуру сучасної бізнесової комунікації, сучасний риторичний канон, практичну риторику (вибіркові). Це забезпечує статус української мови як складника культурно-корпоративного коду КНЕУ. Попри об'єднавчу мету, кожен із цих мовних курсів має своє завдання, оскільки відповідає за опанування конкретного мовного сегмента знань та формує визначені предметні компетенції.

Базовий курс української словесності – це інтегрований курс, який задовольняє потреби сучасної молоді людини не лише в якісному професійному спілкуванні, а й органічно вводить у національний лінгвокультурний дискурс. Студент, виконуючи запропоновану стилістичну програму відповідно до ситуації спілкування, учиться реалізовувати весь арсенал мовновиражальних засобів, зважаючи на власний мовний досвід. Активне зближення усних та книжних жанрових форм часто спричиняє розхитування усталених літературних норм чи створює стилістично знижені тексти. Тож актуалізація знань про систему норм сучасної літературної мови, динамічну стабільність як їхню основну ознаку, засвоєння екологічного підходу до використання мовних ресурсів, практичне оперття на кращі здобутки українського художнього слова підвищують, без сумніву, інтелектуальний рівень студентів економічного університету, серед яких чимало тих, кого називають нестандартизованими мовними особистостями [2].

У дисципліні «Ділова українська мова» традиційною залишається тільки назва, а навчальний акцент (про це йшлося в працях Л.Барановської, Л.Головатої, Л.Паламар, С.Шевчук) зміщено на комунікативні навички майбутнього професіонала у сфері ділового спілкування, вироблення вмінь обирати та ефективно застосовувати мовні стратегії і тактики ділової комунікації. Офіційно-діловий стиль літературної мови (водночас з науковим) виявляють сьогодні чи не найвищий ступінь функціональної активності, тому на заняттях у формі міні-кейсів студенти розв'язують проблемні ситуації ділового спілкування, а під час рольових ігор відпрацьовують мовні техніки різноформатної усної та писемної ділової комунікації.

Оновлення списку галузей та спеціальностей спричиняє активну диверсифікацію традиційної для економічного університету матриці підготовки фахівців. Це також актуалізує потребу у викладанні мови на основі компетентнісного підходу до засвоєння фаху, з урахуванням вимог конкретного галузевого стандарту (Н.Бабиц, І.Кочан, Е.Огар та ін.). Розвиток умінь і навичок у професійно-науковій комунікації, не обмежуючи лише опануванням термінологічного апарату відповідної галузі знань, – ось завдання курсу «Українська мова (за професійним спрямуванням)», який у КНЕУ диверсифіковано за різними спеціальностями, зокрема професійна освіта, психологія, соціологія, комп'ютерні науки, туризм [5]. Студенти вчать не лише організовувати спілкування за нормами літературної мови в будь-яких ситуаціях професійної комунікації, але й доцільно використовувати знання про комунікативні стратегії,

про міжкультурні особливості такої комунікації. Одним з основних інструментів опанування основами мови професії є текст, який поєднує інформаційно-змістовий та мовний рівні. Тому за методиками роботи в малих групах, ситуаційних завдань, ролевих ігор на заняттях відпрацьовується комунікативна потреба студентів не тільки в адекватному отриманні професійної інформації з готових текстів спеціальності, але й потреба у продукуванні власного тексту як монологічного висловлювання, яке так само адекватне до запрограмованої професійної ситуації на рівні мовного вираження [4, с.161].

Вибудуванню траєкторії наскрізної мовної підготовки в університеті сприяє вибіркова дисципліна «Культура наукової мови», у викладанні якої зроблено спробу наголосити на найсуттєвіших проблемах оволодіння мовою професійно-наукової комунікації, виробити чіткий баланс між термінознавством і комунікативним спрямуванням курсу. Обов'язковою вимогою до нього є зв'язок з профільними дисциплінами, який дає змогу випрацювати спільний підхід до розвитку та поглиблення відповідної компетенції. Опановуючи навчальний матеріал, студенти формують навички текстотворення в різних ситуаціях наукової комунікації; навички професійного володіння словом в усному науковому спілкуванні, вільного оперування правилами структурно-мовного оформлення наукового дослідження [3]. Постійне ускладнення сучасного інтелектуального продукту потребує постійної вербальної та невербальної інтерпретації, удосконалення системи мовних засобів. Галуzeвий профіль університету логічно спричиняє активне дослідження економічної терміносистеми сучасної мови науки, тому студенти різних спеціальностей опановують відповідну термінологію як інформаційне ядро субмови галузі. Зокрема, дослідницькі проекти студентів, виконані в співпраці з науково-дослідними інститутами університету, виявляють очевидну зацікавленість у розробленні мови сучасної економічної науки з метою її кодифікації, створенні електронних версій словників її окремих субмов.

Іншу сферу комунікації – бізнесову – з мовного погляду актуалізує дисципліна «Мовна культура сучасної бізнесової комунікації». На інтерактивних лекціях, вебінарах, мовних тренінгах, розв'язуючи конкретні ситуаційні завдання під час ролевих ігор, відкритих семінарів, студенти вчаться ефективно користуватися основами культури мови в різноформатних ситуаціях усного та писемного бізнес-спілкування, удосконалюють власну комунікативну компетенцію, ядром якої є міжкультурна. Поглиблення загальних знань про культурний фон спілкування, про правила мовної поведінки та взаємодії у відповідних комунікативних ситуаціях сприяє формуванню достатнього для ефективного спілкування рівня міжкультурної грамотності майбутнього фахівця-міжнародника [6].

Зважаючи на активізацію усної сфери мовно-професійного спілкування в умовах глобальних комунікацій дисципліни «Сучасний риторичний канон» та «Практична риторика» пропонують студентам систему теоретичних і прикладних знань у галузі риторики та сучасного мовного етикету, зокрема для спілкування з бізнес-партнерами, які представляють інші культури. Їхнє завдання – сформулювати у студентів комплекс компетенцій, достатніх для початкової комунікації з вітчизняними та іноземними бізнес-партнерами. Практичні заняття передбачають актуалізацію знань з культури усної мови, адже студенти вчаться продуктивно висловлювати думку, репрезентувати створений текст перед цільовою аудиторією. Комплекс індивідуальних та групових завдань спрямований на те, щоб навчити студента уникати конфліктних ситуацій, розв'язуючи їх за допомогою мовних засобів, оволодіти навичками ведення успішного діалогу з бізнес-партнерами, обирати найбільш ефективні методи спілкування з представниками вітчизняного та іноземного бізнесу. Наскрізний лінгвокультурний вектор мовної підготовки підтримуваний актуалізацією знань про національні особливості мовного етикету в поліетнічному сучасному світі.

Висновки. Отже, уся система мовних дисциплін в неспеціальному вищому навчальному закладі об'єднана однією наскрізною ідеєю – формуванням толерантної мовної особистості студента, який на основі набутих компетенцій удосконалює здатність у конкретній ситуації спілкування оптимально використовувати вербальні та невербальні засоби. Власне, студент учитьсЯ структурувати власний комунікативний простір відповідно до мети і завдань ефективної комунікації.

Література

- Дрибас Н.И. Компетентностный подход к обучению языкам студентов педагогических специальностей / Н.Дрибас // Славянские языки: системно-описательный и социокультурный аспекты исследования : [сб. науч. труд.]. – Ч.2. – Брест, 2014. – С.188-191.
- Козловець І.І. Українська словесність: навч. посіб. / І.І.Козловець, А.С.Козловська, І.А.Колесникова, Т.Г.Яременко. – К.:КНЕУ, 2011. – 275 с.
- Козловська А.С. Культура мови. Усна наукова комунікація: навч.посіб. / А.С.Козловська, С.І.Терещенко. – К.: КНЕУ, 2011. – 170 с.
- Колесникова І.А. Детермінованість мовних стратегій адресанта сферою його професійної діяльності / І.А.Колесникова // Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії: [збірник тез доповідей]. – Рівне, 2013. – С.159-163.
- Лісняк Н.І. На допомогу майбутньому менеджеру: мовний практикум / Н.І.Лісняк. – К.:КНЕУ, 2014. – 146 с.
6. Терещенко С. І. Сучасні форми бізнес-комунікації в міжкультурному дискурсі / С. І. Терещенко // Лінгвокультурний дискурс у парадигмі професійної освіти: зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. Київ, 5 берез. 2015 р. / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т імені Вадима Гетьмана». – Київ: КНЕУ, 2015. – С. 189-196.
7. Черновол Н.М. Концепція студентоцентрованого навчання – віддалена перспектива чи наближена реальність? / Н.М.Черновол // Сучасні проблеми гуманітаристики: світоглядні пошуки, комунікативні та педагогічні стратегії: [збірник тез доповідей]. – Рівне, 2014. – С.283-286.